

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över Justitiedepartementets promemoria (Ds 2001:56) Åtgärder mot sena betalningar

1 Inledning

Sveriges riksbank har beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian Åtgärder mot sena betalningar.

Från Riksbankens utgångspunkter finns inget att erinra vad gäller de föreslagna åtgärderna mot sena betalningar, förutom förslaget att diskontot ersätts av en "referensränta" som baseras på Riksbankens reporänta.

2 Riksbankens synpunkter

Enligt artikel 3 i EG-direktivet (00/35/EG) om åtgärder mot sena betalningar vid handelstransaktioner skall referensräntan vara den räntesats som Europeiska centralbanken har tillämpat vid sin senaste huvudsakliga refinansieringstransaktion som utfördes före den första kalenderdagen av det aktuella halvåret. Av samma artikel framgår vidare att för en medlemsstat som inte deltar i tredje etappen av EMU skall referensräntan vara den motsvarande ränta som fastställs av medlemstatens centralbank. Eftersom detta direktiv skall implementeras i den svenska rätten är Riksbanken införstådd med att en ändring måste ske vad gäller det svenska diskontot, som för närvarande får anses vara den svenska referensräntan. Riksbanken anser dock att en ändring av den svenska referensräntan kan ske på ett annat sätt än vad som föreslagits i promemorian.

Riksbanken tillstyrker förslaget att den ränta som Riksbanken tillämpade vid den senaste huvudsakliga refinansieringstransaktionen, den s.k. reporäntan, före ett kalenderhalvår under vilket räntan skall gälla, avrundad till närmast högre halva procentenhet, skall användas som referensränta i enlighet med direktivet.

Enligt Riksbankens mening bör dock inte begreppet diskonto, såsom föreslagits, ersättas av begreppet referensränta. I stället föreslår Riksbanken att det i den nya föreslagna 9 § räntelagen klargörs att det är diskontot som är referensränta och att denna ränta sedan definieras och beräknas på sätt som ovan anförts. På så sätt tydliggörs att diskontot är den lagstadgade referensräntan vid sidan av Riksbankens reporänta. Det finns nämligen starka skäl att behålla ett så välkänt och inarbetat begrepp som diskontot. Detta påpekades också av regeringen i prop. 1999/2000:50 Ansvaret för fastställande av diskontot m.m. s. 21 där slutsatsen blev att benäm-

ningen diskonto inte bör ändras eftersom det är svårt att finna en ny benämning med den särprägel som är önskvärd. Om begreppet diskonto finns kvar uppkommer inte heller de övergångsproblem, i form av oklarheter om vad som skall gälla i avtal där hänvisning skett till diskontot, som skulle följa om fastställandet av diskonto upphör. Riksbankens förslag innebär att det endast är beräkningsgrunden för diskontot som ändras.

Den nya beräkningsmetoden för diskontot kommer sannolikt att leda till en högre räntesats än dagens diskonto ger. Detta kan innebära oförutsedda effekter exempelvis när parterna i ett avtal hänvisat till diskontot och inte förutsett att en ny beräkningsmetod för diskontot skulle kunna införas. Det kan i vissa fall ha varit parternas syfte att en ränta skall beräknas just på det sätt som diskontot för närvarande beräknas. Det finns således risk att det uppkommer övergångsproblem och att parterna kan behöva viss tid för att inrätta sig efter den nya situationen och ändra sina avtal i de fall det framstår som lämpligt. Beräkningen av diskontot har dock ändrats tidigare utan att det lett till några större problem.

Riksbanken bestämde exempelvis 1992 nya principer för fastställande av diskontot som innebar att diskontots nivå beräknades med utgångspunkt i marknadsräntan. Riksbanken hade redan 1988 förklarat sin avsikt att avskaffa diskontot eftersom det förelåg en risk att en diskontoförändring uppfattades som en penningpolitisk styr-signal. När det vid remissomgången visade sig vara svårt att helt avskaffa diskontot godtog banken att även fortsättningsvis beräkna diskontot men efter nya principer för att söka undvika risken att diskontot skulle kunna uppfattas ha en penningpolitisk funktion.

I prop. 1999/2000:50 återupptogs frågan om vem som skall beräkna diskontot och regeringen uttalade på s. 20 att beräkningen och offentliggörandet av diskontot passade mindre väl in i Riksbankens verksamhet och att detta blivit tydligare den 1 januari 1999, då det genom lagstiftning klargjordes att penningpolitiken är Riksbankens huvudsakliga uppgift och bankens arbetsuppgifter renodlades i enlighet därmed. I propositionen konstaterades vidare att uppgiften att fastställa diskontot har ett mer naturligt samband med Riksgäldskontorets uppgifter än med Riksbankens. Regeringen föreslog att Riksbanken inte längre skulle vara skyldig att bestämma och offentliggöra diskontot. Riksgäldskontoret tog därför över denna uppgift den 1 juli 2000.

Riksbanken vill understryka att uppgiften att bestämma och publicera diskontot är främmande för Riksbankens verksamhet. Det är viktigt för Riksbanken att inte behöva besluta och offentliggöra en referensränta, som är ovidkommande för den aktuella penningpolitiken och som kan komma att avvika från den penningpolitiska reporäntan. Av det aktuella EG-direktivet kan heller inte anses framgå att det måste vara centralbanken som fastställer referensräntan utan bara att den, oavsett vad den kan komma att kallas, skall baseras på centralbankens ränta fastställd vid den sista refinansieringstransaktionen före varje halvårsskifte.

Med beaktande av vad som ovan anförts avstyrker Riksbanken förslaget att Riksbanken skall fastställa och offentliggöra nivån på referensräntan, eller diskontot som Riksbanken anser att den också i fortsättningen bör kallas, och under vilken period den skall gälla. Att Riksbanken skulle återfå funktionen att fastställa referensränta

bara något år efter det att denna uppgift har övertagits av Riksgäldskontoret kan inte anses rimligt. Riksgäldskontoret bör därför också i fortsättningen fastställa och offentliggöra referensräntan i form av diskontot. Referensräntan enligt den föreslagna definitionen är känd och lätt tillgänglig också för Riksgäldskontoret. Om Riksgäldskontoret har kvar uppgiften att fastställa diskontot behövs inte heller 6 § räntelagen (1975:635) ändras där det för närvarande hänvisas till "det av Riksgäldskontoret fastställda, vid varje tid gällande diskontot".

På direktionens vägnar:

Urban Bäckström

Kerstin Alm

I beslutet har deltagit: Urban Bäckström (ordförande), Lars Heikensten, Eva Srejber, Villy Bergström, Lars Nyberg och Kristina Persson.
Föredragande har varit Åsa Sydén.